Suriname een jaar „fri"

✱ ✱ ✱ Op de 25e van deze maand zal het precies een jaar geleden zijn dat door Nederland metterdaad gevolg werd gegeven aan het uitdrukkelijke verlangen van de Surinaamse regering, zoals dat was verwoord door ministerpresident Arron in de regeringsverklaring van 15 februari 1974:

... realisering van de soevereiniteitsoverdracht aan Suriname op geen later tijdstip dan ultimo 1975.

Als consequentie van de formele inwilliging van die wens zag de Nederlandse krijgsmacht zich ten derden male binnen drie decennia geplaatst voor de noodzaak een gebied te ontruimen voor welks verdediging en beveiliging zij tot dan toe de verantwoordelijkheid had gedragen. Nog afgezien van de omstandigheid dat het ditmaal goedschikser ging dan eerder in Indonesië en Nieuw-Guinea, bleek ook — oefening baart kunst — de bij vorige gelegenheden opgedane ervaring een uitstekende leermeester: binnen twee etmalen na de onafhankelijksheidsproclamatie was de „achterwaartse verplaatsing" van de TRIS voltooid.

Daarmee was een einde gekomen aan een Nederlandse militaire presentie op het Zuidamerikaanse continent die, zij het met enkele korte onderbrekingen, ruim 308 jaar had geduurd nadat Abraham Crijnssen op 17 februari 1667, in het kader van de Tweede Engelse Oorlog, het nog in aanbouw zijnde fort aan de Surinamerivier bij Paramaribo (het latere fort „Zeelandia") op de Britten wist te veroveren en aldus het gebied, zo niet rechtens dan toch feitelijk, onder Nederlands gezag bracht.
De opdracht aan de Nederlandse troepen aldaar — „het verdedigen van de kolonie c.q. het overzeese rijksdeel tegen buiten- en binnenlandse vijanden en het handhaven van orde en rust" — heeft sindsdien in meer dan drie eeuwen geen enkele wijziging ondergaan, en tot voor zeer kort waren dan ook de externe en de interne veiligheid van Suriname een strikt Nederlandse verantwoordelijkheid. Eerst in 1971 is zich daarin een verandering gaan aftekenen, toen de gebruikelijke opdracht werd uitgebreid met een nieuwe taak, namelijk het opleiden van Surinaamse dienstplichtigen. Daarmee werd het proces ingeleid dat gewoonlijk wordt aangeduid als „de Surinamisering van de TRIS", een proces dat met de hiervoor gememoreerde regeringsverklaring vrijwel onverhoeds werd verhaast tot wat terecht een *stroomversnelling werd* genoemd.

Het verdient aanbeveling dat de lezer van deze terugblik — en in dit verband zij tevens de aandacht gevestigd op het relaas van de laatste Cotris in dit nummer — zich realiseert dat zeker niet van het begin af de bedoeling werd vooropgesteld, zo snel mogelijk te komen tot een volledig Surinaamse krijgsmacht die bij machte zou zijn op zó korte termijn als thans het geval is geweest de functie te gaan vervullen van *zwaardmacht* ten dienste van de overheid van het soevereine Suriname. Immers, het ligt in de rede dat de opbouw van een adequaat militair instrument, waaraan de handhaving van de onafhankelijkheid in noodgevallen zou kunnen worden toevertrouwd, aanzienlijk méér tijd zal vergen dan de vier tot vijf jaren die verstreken tussen het moment waarop de eerste Surinaamse dienstplichtigen instroomden en het tijdstip van de repatriëring van de beide laatste Nederlandse TRIS-compagnieën. Het heeft er alle schijn van dat van Nederlandse zijde werd gerekend op een veel trager verlopende evolutie, want anders laat zich niet verklaren waarom de kentering in het koloniale denken, die onder woorden werd gebracht door HM Koningin Wilhelmina in haar baanbrekende rede op 7 december 1942, niet al veel eerder was verwezenlijkt in de vorm van maatregelen die uiteindelijk zouden moeten uitmonden in een éígen krijgsmacht voor een op de drempel van volledige autonomie staand rijksdeel! Te meer verdient deze onjuiste anticipatie de aandacht omdat klaarblijkelijk de lessen niet waren getrokken uit de gang van zaken in Indonesië en Nieuw-Guinea: zonder een zwaardmacht kan een overheid niet wáárlijk overheid van een soevereine

staat zijn, en zij die in die gebieden aanspraak maakten op onafhankelijkheid — bijvoorbeeld de Republiek der Zuid-Molukken, en de provisoire regering van Papoea Nieuw-Guinea — konden niet anders dan falen in hun streven, louter en alleen al bij ontstentenis van het essentiële instrument, de zwaardmacht, die hun werd onthouden doordat het moederland niet vroegtijdig de vorming daarvan had geïnitieerd.

De ontwikkeling in Suriname raakte, zoals reeds gezegd, in een stroomversnelling en het gevolg daarvan was dat de eigen Surinaamse krijgsmacht evenzeer in een versneld tempo tot stand moest komen. Wie de gebeurtenissen van de laatste jaren opmerkzaam heeft bijgehouden, zal moeten beamen dat het niet alleen de regeringsverklaring is geweest waaraan de versnelling te wijten was, maar dat er al eerder duidelijke aanwijzingen waren dat Suriname niet onder alle omstandigheden meer zou mogen rekenen op naleving van de in het Statuut omschreven militaire verplichtingen door de Nederlandse krijgsmacht: ten tijde van de februarionlusten van 1973 stond reeds vast dat de Nederlandse autoriteiten onder geen beding bereid zouden zijn de openbare orde en inwendige veiligheid te laten herstellen door middel van het inzetten van Nederlandse troepen. Redenen te over derhalve voor Suriname om zonder dralen het eigen militaire instrument in een bruikbare staat te brengen. Het laat zich wel denken dat de opleidingsfaciliteiten van de TRIS daarbij — zij het gedurende een zeer beperkte tijdsduur — een welkome steun hebben betekend. In de laatste fase van het bestaan van de TRIS werd die opleidingstaak zelfs allesoverheersend. Daarmee leverde het eertijdse koloniale machtsinstrument in de moderne tijd een fraai stukje „militaire ontwikkelingssamenwerking", zoals de schrijvers van het hiervoor aangehaalde artikel het terecht hebben betiteld.

Om bij het militaire aspect te blijven: de Surinaamse krijgsmacht heeft weliswaar de zwaardmachtfunctie overgenomen, maar staat voor een reeks problemen die voor kolonel Elstak en zijn medewerkers bij voortduring een geweldige uitdaging en tevens een zware belasting betekenen. Dat Nederland de vroegere Koninkrijkspartner niet in de steek laat doch met een militaire missie terzijde blijft staan zal ten dele kunnen bijdragen tot het oplossen van verschillende moeilijkheden. Er zullen zich echter ongetwijfeld ook vele vraagstukken aandienen waarop een pasklaar antwoord bezwaarlijk zal kunnen worden gegeven door een buitenstaander, ongeacht diens kwaliteiten als militaire adviseur, maar die door de jonge natie zelf zullen moeten worden opgelost. Men denke in dit verband bijvoorbeeld aan de weinig talrijke bevolking — volgens de volkstelling-1972 iets minder dan 385.000, verdeeld over een groot aantal etnische groepen, en te verminderen met omstreeks 30% die sindsdien naar Nederland is vertrokken — en stelle zich de personeelsbehoefte voor van een krijgsmacht die het Surinaamse grondgebied dient te beveiligen dat ongeveer viermaal zo groot is als Nederland. Men denke bovendien aan de financiële problemen die voor een krijgsmacht voortvloeien uit het gegeven dat de economische onderbouw van de prille staat nog zeer onvolkomen is.

Het is echter thans, na één enkel jaar van zelfstandigheid, nog veel te vroeg om al te kunnen beoordelen in hoeverre een redelijke oplossing zal worden gevonden voor deze en soortgelijke problemen. Naar het zich laat aanzien kan dat ook gevoeglijk worden overgelaten aan de militaire leiding van de SKM en aan de civiele overheid in wier dienst zij staat. Het laat zich begrijpen dat zeer velen in Nederland met grote belangstelling zullen gadeslaan hoe de SKM zich ontwikkelt: geen wonder als men bedenkt hoevelen een deel van hun militaire diensttijd in Suriname hebben doorgebracht. De daaruit resulterende banden staan garant voor een welwillende interesse, gespeend van de neerbuigendheid die elders zo vaak de verhoudingen tussen de oude en nieuwe staten vertroebelt. Het is voor het in stand houden van de huidige goede betrekkingen van niet te onderschatten belang dat de Nederlandse troepen in Suriname bij hun vertrek geen littekens in land en volk achterlieten: met recht mocht worden gezegd dat het vaandel van de TRIS, dat op 3 maart van dit jaar door de Bevelhebber der Landstrijdkrachten aan het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum werd overgedragen, steeds met ere was gepresenteerd en „zonder blaam, en onbezoedeld" was gebleven. De Nederlandse krijgsmacht zal dan ook met voldoening het voorspoedige opgroeien van het Surinaamse militaire apparaat gadeslaan. Te gelegener tijd zal stellig in de Militaire Spectator nog eens verslag worden gedaan van het wedervaren van zowel de SKM als de militaire missie. Voor het huidige volstaan wij gaarne met hartelijke gelukwensen op de eerste verjaardag, en beste wensen voor de komende jaren!